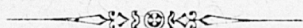

C. JOH. PRINS.

ART. 268

Wetboek van Strafrecht.

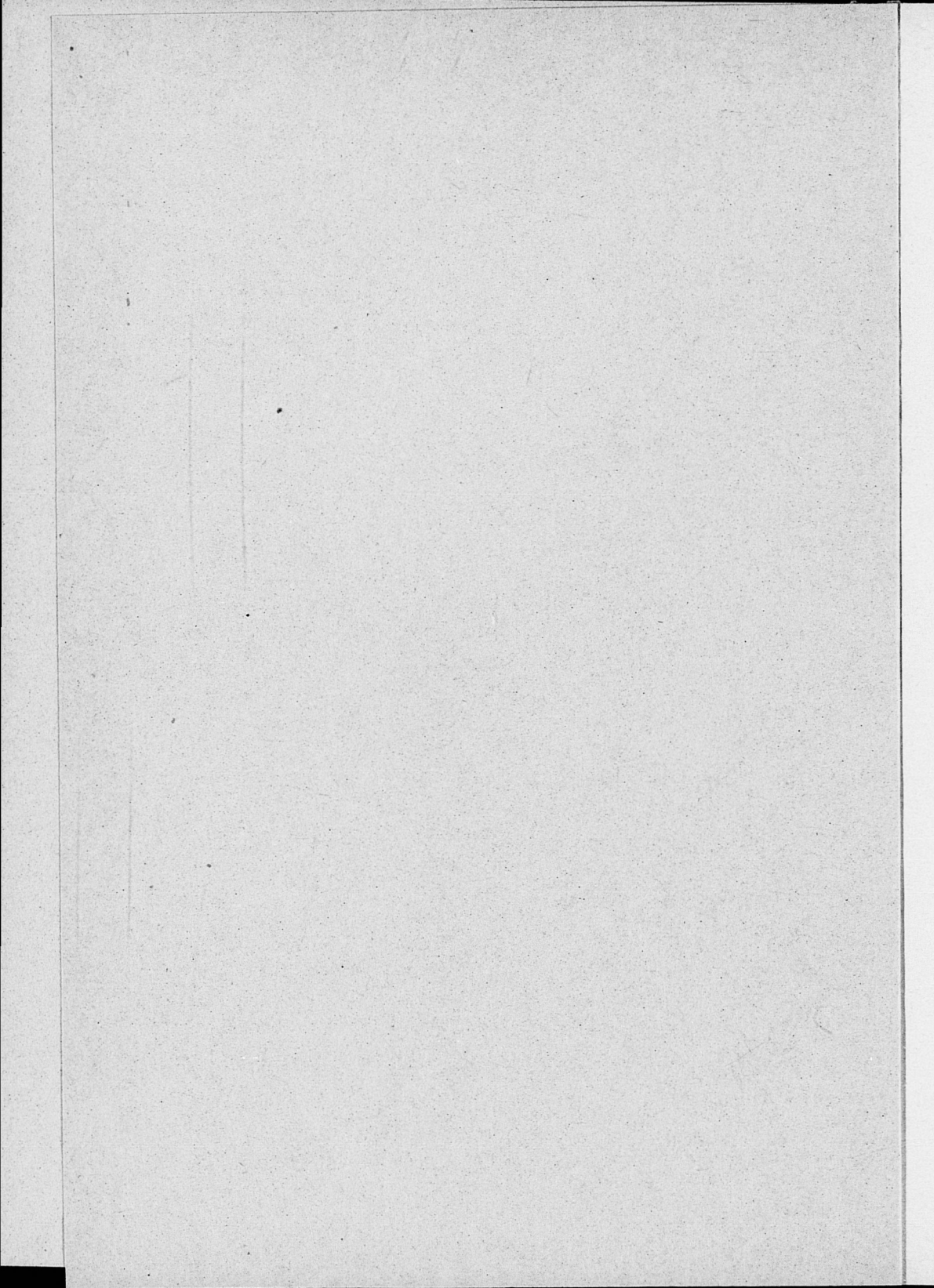

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN, TE LEIDEN.

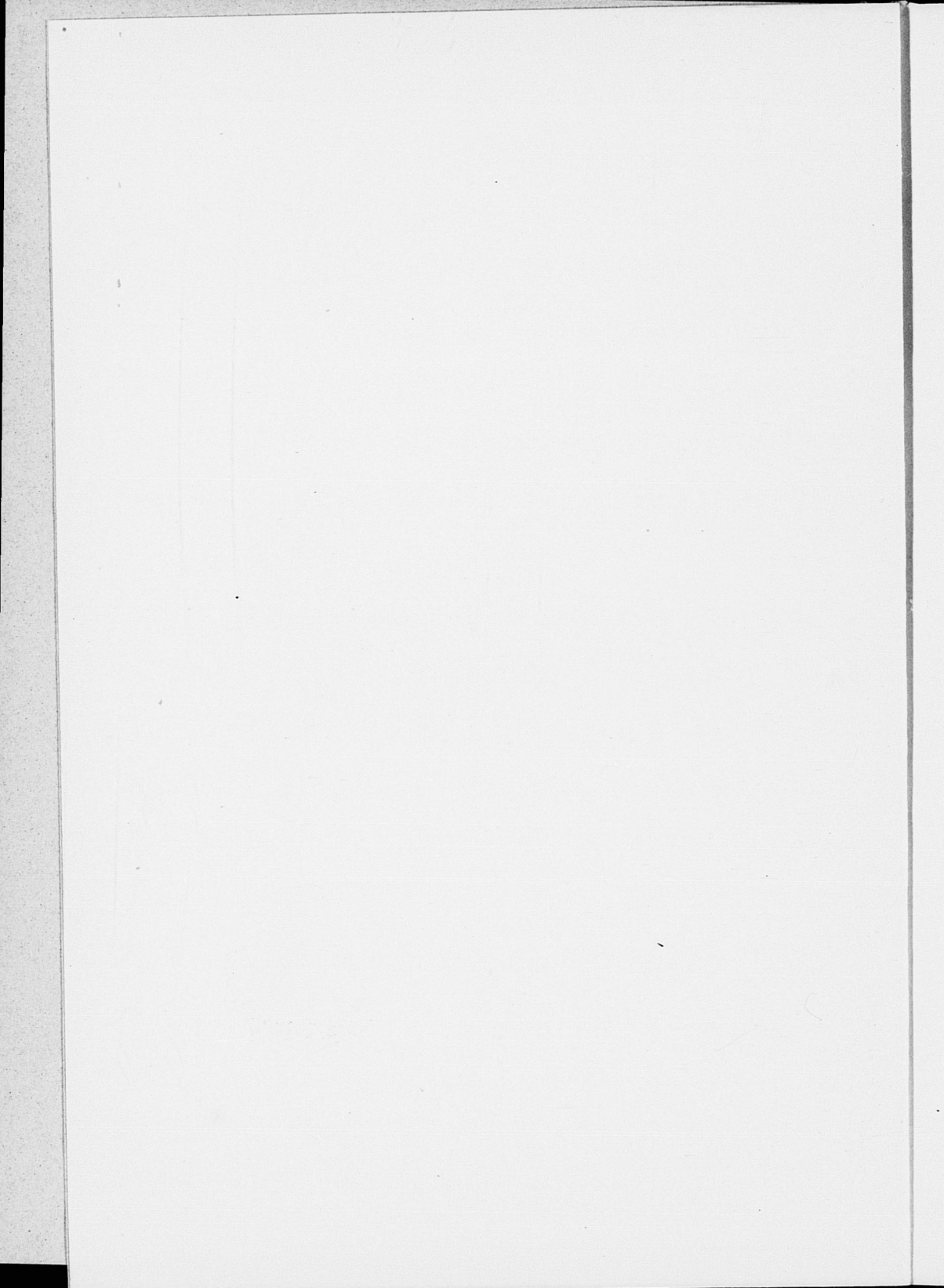

ARTIKEL 268 WETBOEK VAN STRAFRECHT.

ARTIKEL 268 WETBOEK VAN STRAFRECHT.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN DE RECHTSWETENSCHAP,

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE LEIDEN,

OP GEZAG VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. S. S. ROSENSTEIN,

HOOGLEERAAR IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE,

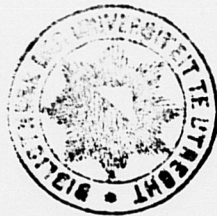
VOOR DE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

op Maandag 19 December 1887, des namiddags te 2 uren,

DOOR

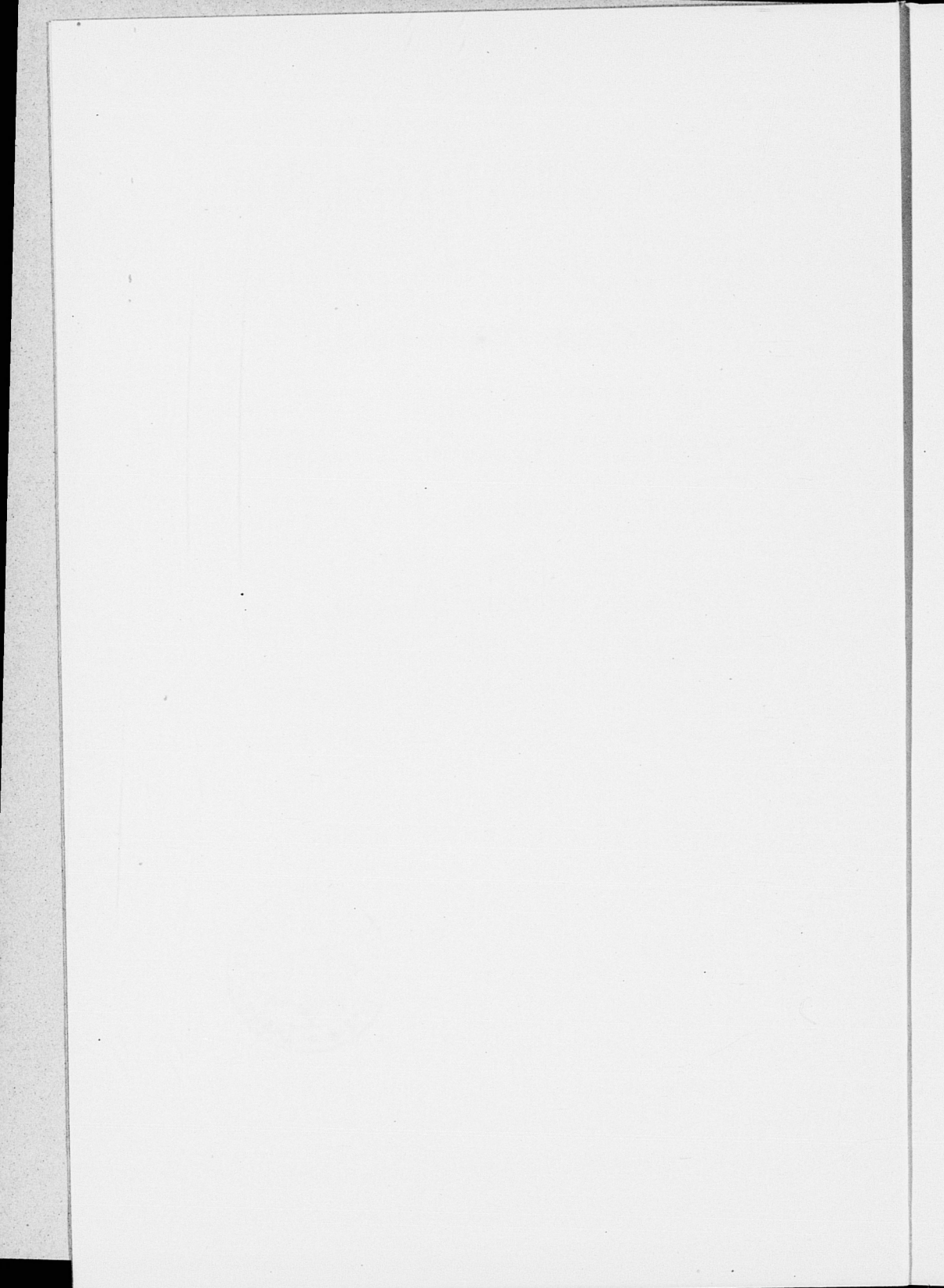
CORNELIS JOHANNES PRINS,

GEBOREN TE BEVERWIJK.

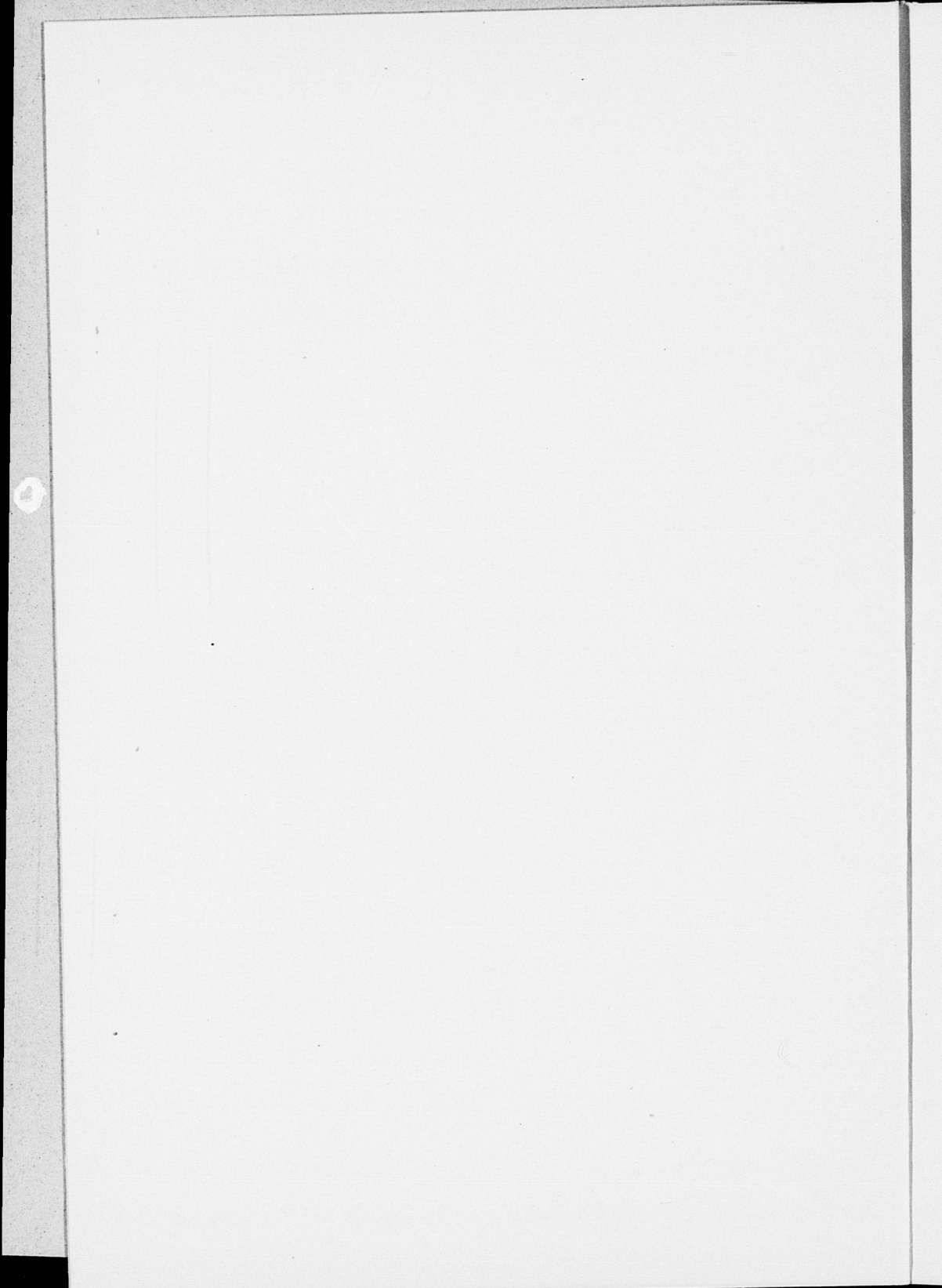

GEDRUKT BIJ J. J. GROEN, TE LEIDEN.

1887.

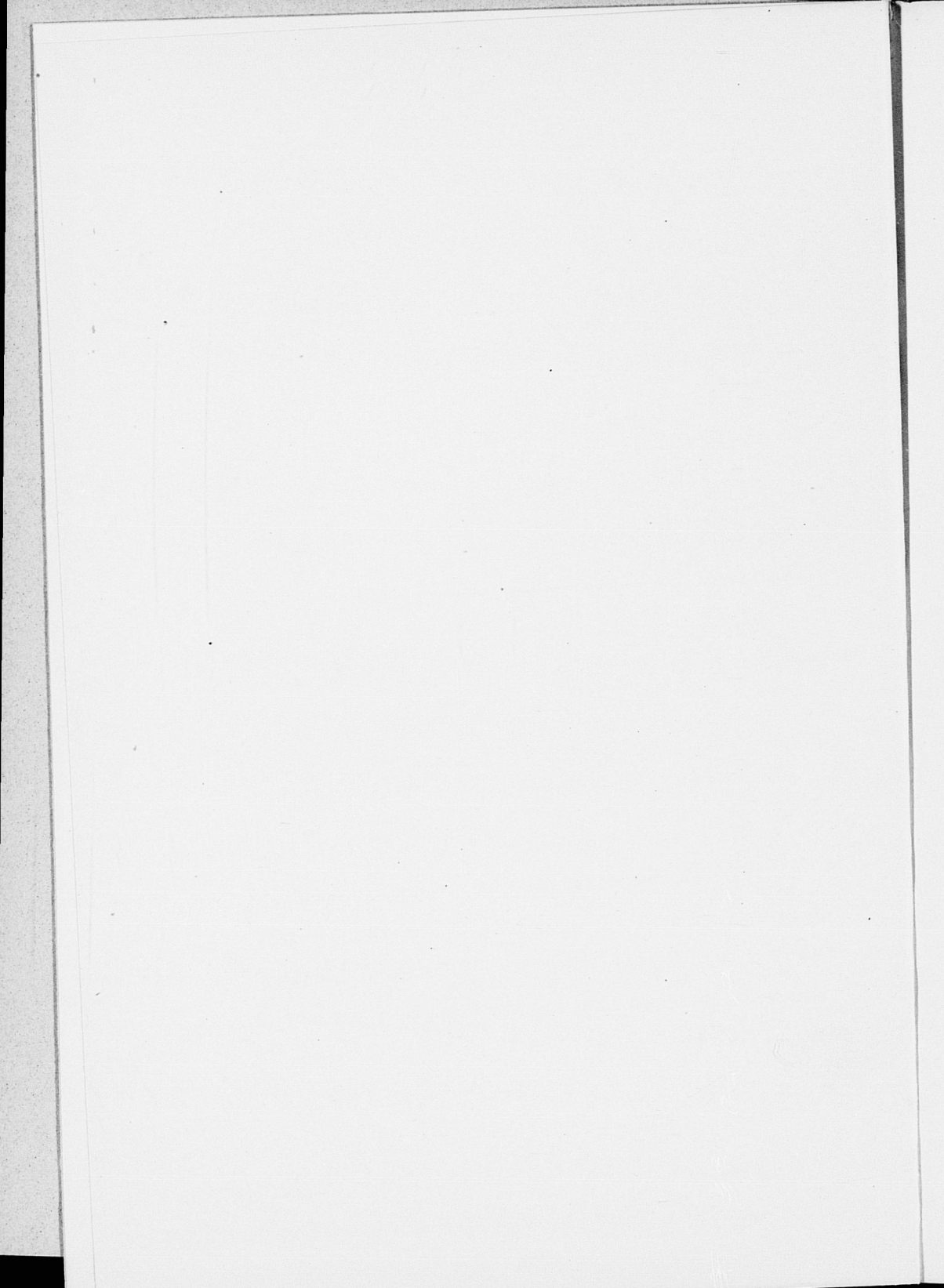

Aan mijne Moeder
EN AAN DE
nagedachtenis van mijnen Vader.

Het zij mij vergund hier een woord van openlijken dank te richten tot U, Hooggeschatte Promotor, Prof. MR. H. VAN DER HOEVEN, voor de welwillendheid en onwaardeerbare hulp, mij bij de samenstelling van dit Proefschrift zoo ruimschoots betoond.

INLEIDING.

De invoering van ons Strafwetboek heeft ongetwijfeld een nieuw en wijd veld geopend voor hen, die, aan het einde hunner academische studiën gekomen, zich een onderwerp voor hun proefschrift willen kiezen.

De gewijzigde inzichten, gedurende den loop der tijden op elk gebied waarneembaar, hebben ook merkbaar hun invloed op het strafrecht doen gelden; groot is immers het verschil tusschen ons hedendaagsch strafrecht en dat van onze voorvaderen. Hoewel de Code Pénal, na zijne invoering hier te lande, bij ons in sommige opzichten belangrijke wijzigingen heeft ondergaan, bleef er nog steeds veel te verbeteren over; want kwam het onzen wetgever aan den eenen kant voor, dat (om nu van de algemeene leerstukken niet te gewagen) sommige delicten te zwaar gestraft werden in den C. P., aan den anderen kant bleek het hem dat het belang der maatschappij strafbaarstelling vorderde van enkele handelingen, welke tot nog toe straffeloos konden worden gepleegd, terwijl van een aantal delicten de omschrijving verbeterd moest worden.

Tot deze laatste rubriek behoort o. a. de lasterlijke aanklacht, welke de C. P. onder de benaming van *dénonciation calomnieuse* in art. 373 behandelt. Tot nog toe heeft dit delict

bij de Nederlandsche rechtsgeleerden oogenschijnlijk weinig belangstelling gewekt. Wat hiervan de oorzaak zijn kan? Een beslist antwoord is hierop moeilijk te geven; geenszins de ondubbelzinnigheid van het art. in den C. P., want bij enkele Fransche schrijvers blijkt dat het artikel tot vele twistvragen aanleiding gaf. Veeleer meen ik dat de woorden, waarmede Mr. DE PINTO in 1840 reeds een betoog over ditzelfde onderwerp aanving „dat die weinige belangstelling waarschijnlijk daaraan te wijten is, dat het delict in de praktijk weinig voorkomt”¹⁾, ook heden nog van toepassing zijn.

Moet men het uit een maatschappelijk oogpunt ongetwijfeld gelukkig achten dat een delict zelden gepleegd wordt, uit een juridisch oogpunt beschouwd kan dit juist voor die enkele gevallen, waarin het voorkomt, grooter moeilijkheden geven door gemis van eene constante jurisprudentie, welke zoozeer gewenscht is, vooral bij die delicten, welker formulering in de wet aan duidelijkheid te wenschen overlaaten daardoor verschillende opvattingen, 't zij over het delict in zijn geheel, 't zij over bijzondere elementen ervan, toelaat.

Te onderzoeken of onze strafwet in art. 268 de moeilijkheden, welke zich bij de toepassing van art. 373 C. P. voordeden, heeft opgelost, ziedaar het onderwerp, hetwelk ik mij ten doel stel in dit proefschrift te behandelen. Ik acht het daarom niet onbelangrijk alle elementen van het delict afzonderlijk na te gaan, en voor zooverre het mij doeltreffend toeschijnt, zal ik buitenlandsche wetgevingen op sommige punten met de onze in vergelijking brengen.

Tot juist begrip zal ik de elementen echter niet behandelen in de volgorde van het artikel, doch als volgt:

---

¹⁾ Zie Themis rechtsgel. tijdschrift, 1840, blz. 37.

- 1°. De aangifte of klachte, haar vorm en inhoud;
  - 2°. de autoriteit aan wie de aangifte of klachte moet gedaan zijn;
  - 3°. het zedelijk en juridisch karakter van de handeling; en
  - 4°. de straf.
-

De hedendaagsche strafwetgevingen hebben, voor zooverre mij bekend, meest alle de lasterlijke aanklacht als een strafbare daad opgenomen; niet alle stellen echter dezelfde vereischten tot voltooiing er van, doch alle komen hierin overeen dat de gevolgen van het delict van dien aard kunnen zijn dat den dader eene niet geringe straf moet kunnen worden opgelegd. De gelijkenis van het delict, wat sommige elementen betreft, met enkele andere delicten, heeft echter ten gevolge dat men in verschillende wetgevingen het tot verschillende rubrieken van delicten heeft gebracht, hetgeen evenwel van weinig of geen belang is voor de toepassing er van in een concreet geval.

Voor zooverre het onze wet betreft hebben wij, ten opzichte van de plaatsing in het Wetboek, den C. P. gevolgd met dit verschil echter dat een tweede delict van geheel anderen aard, hetwelk in den C. P. onder hetzelfde art. 373 viel, door onzen wetgever afzonderlijk behandeld wordt in een geheel ander artikel; al hetwelk bij de hierna volgende behandeling van art. 268 uitvoerig zal worden besproken.

Alvorens tot de eigenlijke behandeling over te gaan, nog een enkel woord over de geschiedenis van het artikel. „Een enkel woord” zeg ik omdat die in weinige woorden is weer te geven.

Met de moeielijkheden voor oogen, welke zich bij de toepassing van art. 373 C. P. voordeden, heeft onze wetgever een artikel geredigeerd hetgeen bij de behandeling

van het wetboek in de kamers eenstemmig werd goedgekeurd. Discussiën hebben er niet over plaats gehad en dien-tengevolge werd het O. R. O. behoudens eene enkele taalkundige verbetering van Prof. M. DE VRIES, ongewijzigd aangenomen. De M. v. T. op bedoeld artikel is ook zeer beknopt en wijst ons slechts kortelijk op de gewichtigste veranderingen, wat vorm en aard van het delict betreft, welke de nieuwe wetgeving ons brengt.

Het in art. 268 omschreven delict bestaat uit de navolgende elementen, welke alle aanwezig moeten zijn opdat de op het delict gestelde straf kan worden toegepast:

- 1°. Eene aangifte of klachte.
- 2°. Schriftelijk indienen of in schrift doen brengen.
- 3°. De aangifte of klachte moet tegen een bepaald persoon gericht zijn.
- 4°. Zij moet inhouden een feit waardoor de eer of goede naam van den beschuldigde moet zijn aangerand.
- 5°. Zij moet ingediend zijn bij de overheid.
- 6°. Zij moet valsch zijn.
- 7°. Het opzet des daders moet gericht zijn op alle voorgaande elementen.

De aangifte of klachte.

In het algemeen kan men zeggen dat eene aangifte of klachte geheel vrijwillig, op eigen initiatief moet worden ingeleverd. Want wat toch is het doel van den aanbren-ger? Immers om iets kenbaar te maken daar ter plaatse, waar hij meent dat het *niet* bekend is en waar hij tevens meent dat zijn kennisgeving zekere gevolgen zal hebben. Zonder dit laatste zou elke aangifte of klachte, van welken aard ook, geheel doelloos zijn. Passen wij dit toe op het delict van art. 268, dan zien wij, dat dit ook hierbij opgaat, echter met dit verschil dat de dader hier de zekerheid heeft dat het feit niet bekend is, daar de aangifte of klachte opzettelijk valsch is. Wanneer iemand

als getuige in eene strafzaak opzettelijk eene valsche verklaring aflegt ten nadeele van den beschuldigde, zal hij dus nooit onder bereik van art. 268 vallen, daar hij slechts optreedt in eene reeds aanhangige zaak en niet op eigen initiatief aangifte doet van een feit: hij is na aflegging van den eed verplicht te zeggen wat hem bekend is van het feit, waarover de zaak loopt. Doet hij dit niet en geeft hij eene verkeerde, valsche voorstelling er van dan valt hij onder art. 207 en wordt als meenedige gestraft. Niettemin heeft dit delict eenige punten van overeenkomst met dat van art. 268, welks hoofd-element „*de aangifte of klachte*” hier juist ontbreekt.

Alzoo *geen* vrijwillige aangifte of klachte, *geen* toepassing van art. 268.

Het kan voorkomen dat men zoodanige aangifte doet op aanstoken van een derde, doch dit verandert de zaak niet daar dit ten eerste uiterst moeilijk te bewijzen zou zijn, en ten tweede het opzet van den werkelijken dader toch blijft bestaan.

Wijze en vorm der aangifte of klachte.

Het artikel zegt alleen dat de aangifte of klachte schriftelijk ingeleverd of vanwege den aangever in schrift gebracht moet worden. Verder is de aangever geheel vrij. Die laatste woorden „*of in schrift doet brengen*” zijn, zoo lezen we in de M. v. T., er bijgevoegd om eene onder de vorige wetgeving bestaande twistvraag op te lossen. Waarin bestond die?

Art. 373 C. P. zeide slechts: *Quiconque aura fait par écrit etc.* ¹⁾. Juist die woorden „*par écrit*” leverden het twist-

---

¹⁾ Op bladzijde 33 v.v. heb ik de verschillende artt., uit de door mij aangehaalde wetgevingen, vermeld.

punt op, dewijl men de vraag kon stellen: Valt eene mondelinge klacht, bij de in art. 373 genoemde autoriteiten ingediend, niet onder het artikel? Eigenlijk zou men moeten zeggen „neen”, want „écrit” is en blijft onder alle omstandigheden schrift en kan nooit mondelinge kennisgevingen omvatten. Het artikel zegt duidelijk dat men een geschrift moet inleveren (*fait par écrit*), inhoudende de aangifte. In de praktijk dacht men er echter anders over en nam het tegendeel aan, waarschijnlijk uitgaande van het denkbeeld dat de wetgever die enge beteekenis van *écrit* hier niet bedoeld zou hebben. Uit verschillende arresten blijkt dit duidelijk, ten bewijze waarvan ik hier vermeld een arrest, gewezen door het Hof te Leeuwarden 20 Nov. 1855 ¹⁾).

Onze wet heeft nu deze quaestie voor ons uitgemaakt in dien zin, dat eene mondelinge aangifte bij de overheid gedaan, en zoowel door haar als door den aangever onderteekend, nadat die in schrift is gebracht, onder art. 268 valt.

Wij zien alzoo dat onze wet als vereischte stelt dat de aangifte schriftelijk geschiedt. De vorm, waarin zij gedaan wordt, doet niets ter zake, daar het artikel hiervan niet spreekt, zoodat bijv. een eenvoudige brief of een request aan het parket van den Officier van Justitie bezorgd als voldoende geacht kan worden.

¹⁾ Wat betreft het besproken punt, bevat dit arrest deze gronden:

O., wat aangaat het voorgestelde bezwaar, dat de klacht, bij den burgemeester gedaan, niet zou zijn een klachte bij geschrifte, hoedanige alleen strafbaar is volgens art. 373 C. P.

O., dat hier is een door den requ. onderteekend geschrift, dat, voor zooverre daaromtrent niet bij eenige bepaling uitzondering mag zijn gemaakt, de onderteekening het blijk oplevert, dat een geschrift is afkomstig van dengene die het heeft onderteekend of wel door dezen is erkend, immers wat aangaat den hem betreffenden inhoud daarvan . . . . enz.

Moet de aangever zijn geschrift onderteekend hebben? Dit schijnt mij niet noodig toe, zoo slechts uit den inhoud of uit bizondere omstandigheden blijkt wie de schrijver is: alzoo kan een anonym schrijven voldoende geacht worden. De taal, waarin het geschrift is opgesteld, doet m. i. ook niets af tot de geldigheid ervan; het spreekt van zelf, dat de schrijver zelf de taal moet kennen en dus verstaan wat hij geschreven heeft.

Is eene aangifte per telegram ook eene schriftelijke aangifte volgens ons artikel? M. i. wel. Men moet aannemen dat de valsche aangever de wetenschap hebben moet, dat de aangifte zijnentwege schriftelijk geschiedt ter bedoelder plaatse. Welnu, is dit niet het geval met een telegram? 't Is waar, de geadresseerde ontvangt een geschrift, hetwelk niet geschreven is door den afzender, doch is die afzender niet de ware dader zoo er in het telegram een delict schuilt? Ongetwijfeld kan men hem noemen de auctor intellectualis, die de telegrafisten slechts gebruikt als hulpmiddelen, van wier verplichte tussechenkomst hij verzekerd is en waardoor hij even zeker is zijn misdadig doel te bereiken, als wanneer hij hetzelfde bericht per brief mededeelde; de telegrafisten, als materieele daders, blijven per se straffeloos, zoo zij althans — gelijk in den regel het geval zal zijn — onbekend zijn met de onwaarheid van de aangifte. De afzender is dus strafrechtelijk verantwoordelijk wegens art. 47 n°. 1 W. v. S., waar als dader genoemd wordt *hij, die doet plegen*.

Hoe te oordeelen over eene aangifte per telefoon? Deze zal *niet* onder art. 268 vallen, daar hierbij geen schrift voorkomt, afkomstig van den aangever en ten tweede het „in schrift doen brengen”, waarvan het artikel spreekt, de tegenwoordigheid van den aangever vereischt, en dit vervalt bij het gebruik eener telefoon, die immers juist dient om van elkaar verwijderde personen met elkaar in contact te stellen.

Thans nog een enkel woord over de bepaling der Duitsche wet ten aanzien van de aangifte. Op dit punt is deze wet zeker wel het vrijgevigst door geen enkelen vorm voor te schrijven. Moeilijkheden over geoorloofde of ongeoorloofde wijzen van aangifte kunnen zich dus niet voordoen, en diensengevolge geeft het artikel (§ 164) aanleiding tot de ruimst mogelijke toepassing voor zooverre dit element betreft; niettemin zou ik de voorkeur geven aan onze bepaling, daar het schrift altijd een uitdrukkelijk zichtbaar en blijvend bewijs oplevert van den wil des daders en meer overleg te kennen geeft dan eene klacht, somwijlen gedaan in een overijlden toestand, zonder dat men zich op dat juiste oogenblik rekenschap kon geven van zijne daad, hoedanige volgens de Duitsche wet voldoende is tot toepassing van § 164. En door dat schriftelijk bewijsstuk in onze wet zal de rechter bij ons met meer recht eene zware straf kunnen uitspreken, dan soms in Duitschland mogelijk zal kunnen zijn.

Het Oostenrijksche Ontwerp Strafwetboek van 1881 zegt alleen: „*Wer eine Anzeige macht*,” waaruit men moet opmaken, dat de aangever in de wijze van aangifte geheel vrij is, alzoo evenals in de Duitsche wet.

Thans zijn wij gekomen tot den inhoud van de aangifte of klachte en valt het oog aldra op het vereischte in het artikel: dat een bepaald persoon vereischt wordt.

Een bepaald persoon moet in de aangifte of klachte zijn beschuldigd.

Wat hebben wij onder „*bepaald*” te verstaan?

Het schijnt mij toe dat niet vereischt wordt dat die persoon door naam en voornaam moet zijn aangeduid; het is alzoo voldoende, zoo uit de omschrijving of aanduiding ontwijfelbaar blijkt, wie bedoeld is; zoo zal bijv. de qualifi-

catie „de burgemeester van A” of „de echtgenoot van B”, geacht kunnen worden genoegzaam te zijn, om art. 268 toe te passen.

De vraag of dit ook het geval kan zijn, zoo de valsche aangever of aanklager zich zelf in zijne aangifte of klacht beschuldigt, dient ontkennend beantwoord te worden, daar met „een *bepaald* persoon” steeds een derde bedoeld wordt. Bovendien kan men niet aannemen dat iemand tegen zich zelf kan plegen een delict als het hier bedoelde.

Wat zal het gevolg zijn van beschuldiging van een gefingeerden dader, d. w. z. een niet bestaand persoon? Ook hier is art. 268 niet van toepassing. Zal dit geval dan straffeloos zijn? Ter beantwoording van die vraag verwijs ik naar art. 188, welk artikel natuurlijk eerst dan, doch ook *dan alleen* toepasselijk is, zoo de beschuldiging betreft een strafbaar feit. Gelijk wij zullen zien is het delict van art. 268 een klachtdelict en wie zou hier de gerechtigde zijn tot klagen? Niemand, want de quasi-dader bestaat niet.

Het is hier tevens de plaats dat art. 188 nader te bespreken. De wetgever heeft hier een geheel nieuw artikel, let wel „*geen nieuw delict*” gecreëerd, 't welk uiterlijk veel overeenkomst heeft met art. 268, doch in strekking daarvan hemelsbreed verschilt.

De aanleiding hiertoe was het volgende: Onder de werking van den C. P. was de vraag dikwijls gerezen of art. 373 geen tweeledig karakter bezat nl. of het niet te beschouwen was als behoorende tot de groep „*Beleediging*” en tevens als delict tegen het openbaar gezag. Voor beide meeningen viel ongetwijfeld veel te zeggen, alhoewel de plaatsing van het artikel in het Wetboek nopen zou tot de eerste meening over te hellen. Ook in de praktijk hield men zich aan deze opvatting, en beschouwde het als een

species van laster, aan bijzondere voorwaarden gebonden ¹⁾. De beginwoorden van art. 374 geven alle redenen om tot deze conclusie te komen: nadat in art. 373 de *dénonciation calomnieuse* is behandeld, volgt hier direct: „dans tous les cas (hetgeen slaat op de voorgaande artikelen) le calomniateur sera . . . . etc.

Men stelle nu het geval dat iemand opzettelijk de justitie eens wil misleiden, haar noodeloos opsporingen wil laten doen, door middel van eene valsche aangifte tegen een bepaald persoon, terwijl het hem onverschillig is en hij er zelfs niet aan gedacht heeft of die persoon daardoor benadeeld kon worden.

Ongetwijfeld zal hier art. 373 moeten worden toegepast; want te vergeefs zou men een artikel zoeken waarin de elementen van dat delict vollediger worden genoemd, en toch wordt op deze daad dezelfde straf gesteld als op de opzettelijk valsche aangifte, gedaan met het doel om iemand in zijn eer te krenken. Wij hebben hier alzoo twee delicten, die in wezen zeer verschillen; heeft bij het eerste het bedriegelijke element de overhand, bij het tweede praevaleert het beleedigende, en vandaar juist de moeilijkheid in het toepassen van straf.

Evenmin als de fransche wetgever is de deutsche er in geslaagd eene scheiding tusschen die twee op zich zelf staande delicten tot stand te brengen; vandaar dat ook bij de Duitschers dezelfde vraag zich voordoet. „Die falsche Anschuldigung erscheint bald als Irreführung der Rechtspflege, bald als qualifizierte Verleumdung, bald als ernste Gefährdung der Rechtssicherheit des Einzelnen,” zegt v. LISZT. ²⁾ Dewijl de Deutsche wet echter het delict niet bij „Belee-

---

¹⁾ SCHOONEVELD W. v. S. aant op art. 373.

²⁾ Lehrbuch des Deutschen Strafrechts 1884 S. 583

dinging" behandelt, doch het met „die Eidesdelicte" en „die Religionsvergehen" in een afzonderlijken titel vereenigt, zal men hier niet tot dezelfde conclusie kunnen komen als voor den C. P. Men schijnt het delict dan ook als eene handeling tegen „die Rechtspflege" te beschouwen, alhoewel sommige elementen er toe zouden leiden om het als een soort van Verleumdung te beschouwen.

Terwijl nu die moeilijkheid zoowel bij onze naburen als in ons eigen land bestond, heeft onze wetgever twee afzonderlijke artikelen geredigeerd, het ééne (art. 188), wakende tegen misleiding der justitie, en het andere (art. 268) ten doel hebbende de eer en den goeden naam der individuen te beschermen tegen aanvallen van derden door middel van eene opzettelijk valsche aangifte of klachte. Bij vergelijking der beide artikelen ziet men reeds dadelijk, dat in tegenstelling met art. 268 in art. 188 niet van een *bepaald persoon* gesproken wordt; alzoo is het voldoende tot toepassing van dit artikel zoo iemand slechts aangifte doet dat een moord is gepleegd in den afgelopen nacht daar en daar, mits de aangever natuurlijk wete dat het feit niet waar is. Zeer terecht is zulk eene aangifte strafbaar gesteld, want het gevaar voor anderen, de benadeeling van den staatsdienst, al hetwelk hiervan het gevolg zijn kan, en het opzet des daders zijn gewichtige punten, die hier niet mogen worden over het hoofd gezien en alleszins de strafbaarstelling rechtvaardigen. De wetgever schijnt tevens de meening toegedaan dat dit delict in het algemeen niet die onberekenbare gevolgen zal kunnen hebben als het delict van art. 268, 't geen blijkt uit de maxima der straffen op beide delicten gesteld. Stelt toch art. 268 als hoofdstraf ten hoogste drie jaar gevangenisstraf benevens eene facultatieve bijkomende straf, art. 188 stelt slechts als maximum één jaar gevangenisstraf.

Wat deze laatste straf betreft, te hoog is ze zeker niet gesteld, want alhoewel het opzet van den dader er niet op gericht behoefte te zijn, een onschuldige kan allicht de dupe van het delict worden.

Ik zal bij de verdere behandeling van art. 268 nog gelegenheid hebben op andere verschilpunten met art. 188 te wijzen.

Alvorens van dit punt af te stappen, wil ik nog even ter sprake brengen het reeds genoemde Oostenrijksche ontwerp-strafwetboek.

In § 173 en § 174 vinden wij daar eene nagenoeg gelijksoortige behandeling van die delicten als bij ons in de artt. 188 en 268, alhoewel ze bij elkaar worden behandeld; § 173 behandelt de „falsche Anschuldigung” ten opzichte van een bepaald persoon, terwijl § 174 aanvangt met de woorden: „Wer auszer dem Falle des § 173” . . . . Dit delict bestaat dus eerst dan wanneer de bizondere elementen van § 173 (waaronder de beschuldiging van een bepaald persoon) niet aanwezig zijn.

Wat de plaatsing dezer delicten in de strafwet betreft, ziet men, dat onze wetgever het meest juiste standpunt heeft ingenomen, alhoewel het Oostenrijksche Ontwerp ons op dit punt al zeer nabij komt.

Mij blijft hier nog één punt ter bespreking over in verband met den bepaalden persoon, nl. de vraag: Wat zal het gevolg zijn, zoo in de aangifte of klachte meerdere personen zijn genoemd? Onder den C. P. kon deze vraag niet voorkomen, daar art. 373 zegt: „Quiconque aura fait contre un ou plusieurs individus . . .”. Wordt dus één of worden meerdere personen genoemd, het delict blijft hetzelfde en de straf evenzoo.

Wat zal onder vigueur van onze wet nu moeten worden aangenomen in zoodanig geval? Stellen wij bijvoorbeeld, dat iemand opzettelijk bij de justitie eene valsche aangifte

doet, dat de bestuurders eener naamlooze vennootschap zich wederrechtelijk gelden van die vennootschap hebben toegeëigend. Wie is dan de bevoegde tot klachtindiening? Ieder der bestuurders is ontegenzeggelijk bevoegd een strafvervolging tegen den beschuldiger uit te lokken.

Hier zal zich een geval van samenloop voordoen, waarin ons strafwetboek, helaas! niet voorzien heeft, namelijk de *ééndaadsche samenloop van gelijke delicten*, waaronder wij verstaan het geval dat door ééne handeling meermalen dezelfde norm wordt overtreden.

Zonder verder over den samenloop in beschouwingen te treden, wil ik slechts mededeelen dat m. i. (en zoo ik mij niet vergis is dit ook de opvatting van meer bevoegde beoordeelaars) in zoodanig geval art. 55 lid 1 analogisch zal moeten worden toegepast.

Het feit.

Na de behandeling van den persoon die beschuldigd is, moet nu het feit worden besproken, waarvan hij beschuldigd is. Het behoeft nauwelijks gezegd te worden dat eene aangifte of klachte onbestaanbaar is, zoo zij niet inhoudt de vermelding van eene zekere gedraging van een derde, van welken aard die ook zij. Wat is nu echter noodig opdat zij strafbaar zij, m. a. w. van welken aard moet het te laste gelegde feit zijn?

Ik wil hier, alvorens dit punt nader toe te lichten, wijzen op de tegenstelling van art. 188, waar van een *strafbaar feit* gesproken wordt, met art. 268, waar vereischt wordt dat het feit van dien aard moet zijn dat de eer of goede naam van den daarvan beschuldigde wordt aangerand. Hieruit volgt reeds vanzelf dat art. 268 een uitgebreider groep van handelingen omvat dan art. 188.

Groot verschil heerscht er op dit punt, nl. over den aard van het feit, in verschillende wetgevingen, en juist bij de bespreking van dit element zal duidelijk het verschil aan den dag komen tusschen onze wet en den C. P. De herinnering aan art. 373 C. P., de woorden „lasterlijke aanklacht”, de plaatsing van het artikel kort na „*de laster*” zouden ons allicht tot het dwaalbegrip doen overhellen, om bedoeld delict als een species van laster te beschouwen. Het is waar, beide delicten hebben enkele elementen gemeen, doch dit neemt niet weg dat men zich wachten moet voor die valsche meening. Bespreken wij eerst de vraag: Hoe regelde de C. P. dit? Art. 373 spreekt alleen van „une dénonciation calomnieuse”, waardoor men genoodzaakt was tot nader begrip zijn toevlucht te nemen tot art. 367, waarin de calomnie wordt behandeld. Tot het wezen van calomnie wordt vereischt te laste legging van „des faits, qui, s'ils existaient, exposeraient celui, contre lequel ils sont articulés, à des poursuites criminelles ou correctionnelles ou même l'exposeraient seulement au mépris ou à la haine des citoyens.”

Uit onderscheiden arresten blijkt, dat men onder *des faits* verstond *des faits précis*, d. w. z. dat de daad zoodanig gepreciseerd of bepaald aangeduid moet zijn, dat niet alleen de soort van de daad blijkt, maar ook welke bepaalde daad van die soort is bedoeld¹⁾. Alzoo vorderde art. 373 dat een *bepaald* feit moest zijn te laste gelegd.

Geheel anders regelt de Duitsche wet dit punt, die niet spreekt van een feit dat iemands eer of goeden naam aanrandt, maar zegt: het feit moet betreffen *die Verletzung einer Amtspflicht oder die Begehung einer strafbaren Handlung*. De wetgever stelt hier dus een engere grens aan den aard van

---

¹⁾ Zie o. a. arrest H. R. 23 Juni 1840, bij v. d. HONERT III, § 173 blz. 263. id 27 Febr 1844 in N. R. XVII, n°. 47, blz. 200.

het feit; en de rechter zal hier niet de in vele gevallen moeilijke quaestie te beslissen hebben of een zeker feit iemands eer aanrandt, gelijk onder den C. P. en ook bij ons wel het geval is. „Die Begehung einer strafbaren Handlung” reikt natuurlijk niet verder dan die handelingen, welke de strafwet strafbaar stelt, en „Amtspfichte” kunnen alleen ambtenaren gelden in hun functie; § 164 dezer wet wordt door deze bepaling dus zeer beperkt in hare toepassing.

Een groot verschil hiermede levert art. 268 van onze wet, dat aanleiding geeft tot eene meer uitgebreide toepassing. De verwantschap met het misdrijf „laster” laten wij geheel varen, waartoe de M. v. T. op bedoeld artikel ons reeds aanspoort. Wij lezen aldaar, dat de benaming „*lasterlijke aanklacht*” behouden is als qualificatie ¹⁾, zonder dat evenwel de elementen van laster aanwezig zijn. Een punt van overeenkomst vinden wij niettemin in den aard van het geïmputeerde feit. Het artikel zegt immers dat de eer of goede naam van een bepaald persoon moet zijn aangerand. Welke eene menigte philosophische theoriën zijn niet reeds verkondigd over het begrip „*eer*”, juist in verband met het strafrecht. Niet zoozeer bij dit delict als wel bij de belediging in het algemeen is dit punt herhaalde malen ter sprake gekomen, en de jurisprudentie betreffende dat enkele woord is dan ook zeer uitgebreid, hetgeen zich gemakkelijk laat begrijpen uit het bijna dagelijks in de praktijk voorkomen van beledigingsprocessen. Zonder in leerstellige beschouwingen over dit punt te treden of verschillende bestaande theoriën op te sommen, mag ik toch dit punt niet geheel onaangeroerd laten, dewijl juist die eeraanranding in het delict van art. 268 eene belangrijke rol speelt.

Eer is een rechtsgoed welks ongeschonden behoud ieder

---

¹⁾ Zie Mr. H. J. SMIDT: Gesch. v. h. Wb. v. Str. dl. II, blz. 396.

mensch het hoogste belang inboezemen moet. Vaste grenzen te stellen hoever iemands eer reikt in het algemeen is ondoenlijk, daar die veelal afhankelijk zullen zijn van opvoeding, leeftijd, maatschappelijke positie of gedragslijn, zoodat die voor elk individu zullen afwisselen. Is het in theorie aan te nemen dat iedereen vrijweg zijne gedachten mag openbaren over personen en zaken, zonder daarvoor strafbaar te kunnen zijn, in de praktijk, het werkelijke leven, gaat dit niet aan, en wel hierom: Wanneer A. bv. tegen B. kwaadsprekt van C., behoeft B. dit niet te gelooven zonder overtuigende bewijsstukken; de mensch echter is nu eenmaal geneigd eerder het kwade dan het goede van zijn medemenschen te gelooven; ware die daad van A. nu niet strafbaar, dan zou hij gerust alle mogelijke laakbare daden van anderen kunnen vertellen, hetzij die waar of onwaar zijn; dit nu is niet bestaanbaar in eene welgeordende maatschappij. De Staat moet zorg dragen dat de eene burger niet door den ander in zijn eer gekrenkt kan worden; het eenige middel, hetwelk de Staat hiertoe kan aanwenden, is het toepassen van straf op den bedrijver van zulk eene daad.

Wat staat hier echter tegenover? De groote moeielijkheid, hoever de Staat mag gaan in dat straffen. Moet men voor elk woord, ten nadeele van een ander geuit, voor elke aanmerking op iemands gedrag, strafrechtelijk vervolgbaar zijn? Dit kan niet, want de samenleving zou op die wijze onhoudbaar worden. De groote moeielijkheid voor den wetgever is dus juist vast te stellen hoever de Staat mag en moet gaan, om de eer der individuën te beschermen tegen wederrechtelijke aanrandingen. Hij kan echter geen omschrijving geven waar de eer ophoudt en vandaar moet deze quaestie in elk concreet geval aan de prudentie van den oordeelenden rechter worden overgelaten, hetgeen ten gevolge heeft dat de wisselende inzichten van verschillende rechters

steeds eene uitgebreide jurisprudentie zullen verschaffen.

Wat betreft de woorden „*goede naam*”, welke wij in titel XVI telkens met „*eer*” verbonden aantreffen, hierover veroorloof ik mij het oordeel van Mr. SIMONS ¹⁾ aan te halen, hetgeen ook mij voorkomt de eenige oplossing te zijn, welke mogelijk is, van de vraag: wat het verschil is tusschen *eer* en *goeden naam*. In het voorbijgaan zij opgemerkt dat deze quaestie bij de behandeling van het Wetboek in de kamers niet ter sprake is gekomen, zoodat daar geen licht te vinden is.

„Zoo er werkelijk eenig verschil bestaat,” aldus Mr. S. t. a. p., „dan zal dit hierin moeten gelegen zijn, dat bij de „uitdrukking „*goede naam*” meer de aandacht er op gevestigd wordt, dat de gedachteopenbaring van beleedigenden „inhoud ook anderen er toe zal leiden den beleedigde de „erkenning te onthouden van zijn zedelijke waarde, terwijl „bij het begrip „*eer*” er alleen op wordt gelet, dat de beleediger door zijne handeling, *onafhankelijk van den ge- „maakten of te maken indruk*, reeds aan de rechtmatige „rechten van den beleedigde heeft te kort gedaan.”

Zoo deze de ware onderscheiding is, zal men moeten aannemen dat degeen, die opzettelijk iemands goeden naam aanrandt door middel van eene valsche aangifte, zwaarder behoort gestraft te worden dan hij, die slechts iemands *eer* op die wijze aanrandt. ²⁾

Na de beschouwing van het Fransche, Duitsche en Nederlandsche recht kunnen wij nu deze conclusie trekken: Onze wet verdient de voorkeur boven de beide anderen:

---

¹⁾ D. SIMONS acad. proefschrift getiteld: „Vrijheid van drukpers in verband met het W. v. S.” blz. 175 Leiden 1883.

²⁾ Over het begrip „*eer*” leze men o. a. Abhandlungen aus dem Strafrecht von v. BURI. Gieszen 1862

deze beide eischen een bepaald feit, onze wet niet. Wat is het gevolg nu van dit verschil? Hoevele laakbare daden zijn er niet, welke men iemand kan te laste leggen en waardoor diens eer wordt aangerand, zonder dat die juist onder de termen der strafwet of onder schending van ambts-plichten behoeven te vallen? en dit juist straft onze wet in tegenstelling met de Duitsche.

Het verschil met de Fransche wet zit hierin dat onze wet geen bepaald feit eischt, en de fransche *wel*.

Autoriteit aan wie de aangifte of klachte moet gedaan worden.

Opdat de aangifte of klachte strafbaar zij, eischt art. 268 dat zij bij de overheid moet zijn ingediend; zeer terecht wijst de wet hier eene zekere autoriteit aan, die de aangifte of klachte moet hebben aangenomen, want het laat zich gemakkelijk begrijpen wat het gevolg zou zijn van zulk eene aangifte aan een particulier gedaan. Zulk eene aangifte zal immers niet zoo licht het door den valschen aangever gewenschte gevolg hebben als eene, aangebracht daar ter plaatse, waar dat gevolg onvermijdelijk zal zijn; of om dit met een voorbeeld op te helderen: Eene beschuldiging van een burgemeester, in een brief aan een particulier medege-deeld, zal niet direct hetzelfde gevolg hebben en misschien zelfs nooit hebben (wanneer die persoon den brief verscheurt) als zulk eene beschuldiging bij den gemeenteraad aangebracht. Deze zal, zoo de beschuldiging bijvoorbeeld betreft eene ambtsovertreding, gaan onderzoeken wat daarvan waar is en al blijkt later dat de aangifte valsch was, de verdenking van zoodanig persoon kan hem reeds genoeg benadeelen; niet het minst zal dit ook het geval kunnen zijn met handelslieden, bij wie het crediet een voorname factor van hun bestaan is.

In eene aangifte bij de overheid straalt alzoo eene zekere vermetelheid door, daar de dader hierbij meestal *zeker* kan zijn dat zijn daad niet zonder gevolg blijven zal.

Is dat woord „overheid” helder, zoodat daaromtrent geen twijfel kan voorkomen, wie daaronder begrepen zijn?

Onze wet wijkt hierin af van den C. P., die wil dat de klacht zij aangebracht „aux officiers de justice ou de police administrative ou judiciaire”. Een uitgebreide groep van personen voorwaar, welke men nog had willen aanvullen met de woorden „*soit au gouvernement*”, welke echter na breedvoerige discussiën in de Vertegenwoordiging van Frankrijk geschrapt werden ¹⁾. De eerste woorden „*officiers de justice*” gaven geen aanleiding tot verschil van meening; de laatste „*officiers de police administrative ou judiciaire*” echter wel.

De jurisprudentie gaf er een zeer uitgebreide beteekenis aan en begreep er onder *niet alleen* de eigenlijk gezegde justitieele macht, maar allen, die in openbare betrekkingen ook van administratieven aard, een zekere macht over hun ondergeschikten uitoefenen en die, misleid door eene valsche aangifte, er toe gebracht kunnen worden een onschuldige door ontslag of een andere wijze van tuchting te straffen. Eene opsomming van die aldus bevoegd verklaarde autoriteiten vindt men bij verschillende Fransche schrijvers, als BLANCHE, CHASSAN, CHAUVEAU et HÉLIE.

De Duitschers zijn in de keuze van een juist woord voor die autoriteiten al niet gelukkiger geslaagd. Slaat men verschillende schrijvers na, dan ontdekt men ook daar strijd over de beteekenis van het in § 164 voorkomende woord „Behörde”; dat is hier de autoriteit, bij wie de klacht moet

---

¹⁾ BLANCHE, Etudes sur le C. P. Paris 1861. art 373 C. P.

zijn gedaan. RUBO ¹⁾ meent dat het woord „Amtspfichte” (zie het artikel) duidelijk aantoont, dat niet alleen Staats-, maar ook Privatbehörde bedoeld zijn, dewijl de wetgever hier geen onderscheid maakt in de soort van beambten, gelijk hij wel doet in andere artikelen, b.v. § 33.

Hiertegenover staat weder een uitspraak van het Obertribunal te Urtel, d.d. 12 April 1877, waarbij beslist werd dat „Behörde” slechts een orgaan van den Staat beteekent en alzoo eene private spoorwegmaatschappij geen Behörde is volgens § 164.

De Belgische wetgever heeft dergelijke vragen willen voorkomen en spreekt kortweg van „l'autorité”. In een rapport van M. HAUS ²⁾ lezen wij hieromtrent: Le législateur ne doit pas seulement avoir en vue les dénonciations dont parle le Code d'instruction criminelle, il doit punir toute dénonciation calomnieuse faite par écrit à une autorité quelconque civile, militaire ou ecclésiastique.

Ook onze wetgever heeft de vele woorden van den C. P. vervangen door één, dit is nl. *de Overheid*. Men moet hieronder niet alleen de justitieele overheid verstaan, maar ook de administratieve, en wel om deze redenen:

1°. Gesteld dat iemand aangifte doet bij de justitie van een feit, een administratief vergrijp door een zeker persoon gepleegd, en hetwelk niet strafrechtelijk vervolgbaar is. De justitie zal die kennisgeving ter zijde leggen als behorende niet tot hare competentie, en het opzet van den dader zou zijn doel missen. Wordt die aangifte gedaan bij de administratieve autoriteit, die een zekere macht heeft over den valsch beschuldigde, dan zal de dader zijn doel wel bereiken en zal hij ook strafbaar zijn.

---

¹⁾ Kommentar über das Deutsche Strafgesetzbuch, s 658. Berlin 1874.

²⁾ Medegedeeld door NYRELS, III, blz 268.

De klachte of aangifte moet alzoo bij de *bevoegde* autoriteit zijn gedaan opdat ze strafbaar zij.

2°. In art. 188 wordt van geen overheid gesproken, doch wel van eene strafbare daad; en waar zal men aangifte doen van eene gepleegde strafbare daad? Immers bij de justitie of politie alleen. Had de wetgever dit ook voor art. 268 willen bepalen, dan had hij het woord *overheid* kunnen weglaten en alleen zeggen: Hij die een valsche aangifte.... inlevert. Hierin ligt dan eo ipso opgesloten *bij de bevoegde macht*, d. i. de justitie of politie gelijk boven.

3°. Ook taalkundig beschouwd komen we tot dezelfde conclusie. Wij vinden in het Nederlandsche woordenboek: overheid = personen of lichamen, aan welke het openbaar gezag in stad of land is toevertrouwd. Hieronder valt dus ook de administratieve overheid, zooals de commissaris des konings en de gemeenteraad.

Het is voorwaar niet onbelangrijk zekerheid te hebben omtrent den zin van een bepaald woord, gelijk hier het geval is, daar de al of niet toepasselijkheid van het artikel daarvan kan afhangen. De M. v. T. geeft ons omtrent dit punt geen licht en daarom wilde ik dit meer in het bijzonder nagaan.

Thans zijn wij gekomen tot de laatste en niet de minst belangrijke elementen van het delict, nl.

De valscheid der aangifte of klachte en het opzet.

Deze beide elementen staan in nauw verband met elkaar, in zooverre dat het opzet, behoudens op de andere elementen, wel het allereerst op de valsche-, onwaarheid van het aangegevene moet gericht zijn.

Het is niet alleen voldoende dat het opzet gericht is op de valsheid, m. a. w. dat de aanklager meent dat de klacht valsch is. Neen! de klacht, het daarin vervatte feit, moet op zichzelf onwaar zijn, het moet in strijd zijn met de werkelijkheid; derhalve zal iemand, meenende eene valsche aanklacht te doen, welke echter blijkt waarheid te bevatten, niet strafbaar zijn volgens art. 268, al is zijn opzet op de onwaarheid gericht.

Ons artikel plaatst, evenals de artikelen van smaad en eenvoudige belediging, het woord „*opzettelijk*” voorop, waaruit al dadelijk volgt, dat culpose volvoering van het delict niet strafbaar is, alhoewel men zich die zeer wel denken kan; we stellen slechts het geval: Iemand doet al te lichtvaardig aangifte van een niet gepleegd feit, meenende dat het werkelijk geschied is en hij mitsdien zedelijk verplicht is er kennis van te geven aan de justitie; hij blijft straffeloos, want art. 268 is niet toepasselijk, evenmin de artikelen van smaad en laster, daar er van geen opzet sprake is. Zeer terecht heeft de wetgever dit aangenomen; want, wat zou het gevolg zijn van strafbaarstelling eener culpose valsche aanklacht? Het Wetboek van Strafvordering (art. 12) legt ieder die kennis draagt van een gepleegd strafbaar feit, de zedelijke (let wel, niet de gerechtelijke) verplichting op daarvan aangifte te doen bij het bevoegd gezag. Veronderstellen wij nu, dat iemand een misdrijf is ter oore gekomen, hetwelk door een zeker persoon gepleegd zou zijn; zal hij het dan niet liever verzwijgen, dan zich een mogelijke strafvervolging op den hals halen wegens valsche aangifte, indien later blijken mocht, dat die bedoelde persoon *niet* aan dat misdrijf schuldig is? Ware culpose valsche aangifte nu strafbaar, dan zou hij, de aangever, zonder eenigen twijfel strafbaar zijn, daar *behoudens het opzet* alle elementen van het delict van art. 268 in zijn daad liggen opgesloten.

Is de aangifte, zooals ik reeds zeide, voor het publiek in het algemeen slechts eene moreele verplichting, moeilijker en gevaarlijker zou de taak der openbare ambtenaren zijn, die *wettelijk* verplicht zijn dadelijk kennis te geven aan het O. M., wanneer zij in de uitoefening van hunne betrekking kennis hebben bekomen van een gepleegd strafbaar feit.

En wat zou nu het gevolg zijn van die strafbaarstelling? De kans tot ontdekking van sommige verborgen delicten zou veel geringer zijn dan thans het geval is.

Volkomen terecht zegt een Duitsch jurist ¹⁾: Hoe groot de nadeelen eener culpose valsche aangifte ook kunnen zijn, de wetgever moet er wel op bedacht zijn, dat door strafbaarstelling daarvan, de neiging om aangiffen te doen, die tegenwoordig toch al zoo gering is, nog meer zou verminderen.

Het feit, zooals het in de aangifte vermeld staat, moet, gelijk wij reeds zagen, absoluut onwaar zijn en hierbij komt een belangrijk punt ter sprake, hetwelk hier gereedelijk eene plaats kan vinden. Het geldt n.l. de vraag: of het geen noodzakelijk vereischte is, dat, alvorens er van eene strafvervolgung wegens lasterlijke aanklacht sprake kan zijn, definitief uitgemaakt zij dat de klacht (het feit) onwaar is! m. a. w. Vordert dit geen praejudiciëel onderzoek? Onder den C. P. was dit in dien zin uitgemaakt dat dat voorafgaand onderzoek een conditio sine qua non was voor de mogelijkheid om art. 373 op den dader toe te passen ²⁾ en ten gevolge van deze opvatting nam men ook aan dat de rechter, die over de lasterlijke aanklacht moest oordeelen, eeniglijk en alleen tot grondslag van dit oordeel mocht nemen de

---

¹⁾ Doehow.

²⁾ Aldus b.v. een arrest van het Hof te Leeuwarden van 24 Mei 1878 (W. v. h. R. n°. 4303).

beslissing, door den competenten rechter omtrent de praejudiciële quaestie gegeven ¹⁾). Niettemin kwamen er uitzonderingen voor; bijv.: wanneer de dader bekent, wanneer hij zelf direct verklaart dat het feit onwaar is, in zoodanig geval was natuurlijk geen onderzoek vooraf noodig.

Deze was alzoo de meest aangenomen opvatting, waarbij uitgemaakt werd dat art. 372 op art. 373 van toepassing was, hetgeen in overeenstemming is met het toen geldend gevoelen dat de lasterlijke aanklacht eigenlijk een onderdeel van de laster is. Hoe nu te oordeelen over onze wet?

Wij moeten m. i. tot eene andere conclusie komen; wanneer wij de vraag stellen: moet men bij ons artikel 265 toepassen op art. 268, b. v. wat die schorsing (in n°. 3) betreft? dan zal men moeten antwoorden „Nee” en dat wel om deze redenen:

ten eerste: omdat in art. 265 met name van „laster” wordt gesproken: en de M. v. T. op art. 268 waarschuwt ons juist tegen verwarring of gelijkstelling van *laster* met lasterlijke aanklacht waartoe de benaming van laatstgenoemd delict ons zoo licht zou brengen;

ten tweede: omdat de wetgever bekend was met de quaestie hierover onder den C. P. ontstaan; had hij nu gewild dat art. 265 ontwijfelbaar van toepassing zou zijn, dan zou hij de plaatsing der artikelen zeker anders geregeld hebben: bovendien doelt „het te laste gelegde feit”, waarvan art. 265 telkens spreekt, op een bepaald feit n.l. dat, waarvan in de vorige artikelen gesproken wordt, en art. 268 eischt geen *bepaald* feit:

Hoe zal nu de loop van de procedure zijn? De valsche aangever wordt vervolgd op klachte; hem staan nu twee

---

¹⁾ De H. R. besliste dit bij verschillende arresten als die van 9 Jan. 1849 en 12 Febr. 1850 enz.

wegen open om de straf te ontgaan: hij moet òf kunnen bewijzen culpoos gehandeld te hebben, en dan wordt hij ontslagen van rechtsvervolging, òf hij moet de waarheid van het aangegeven feit aantoonen en dan wordt hij vrijgesproken. Is hij, wat die bewijzlevering betreft, gebonden aan de beperking van art. 263? Evenmin als art. 265 zal ook dit artikel mogen worden toegepast; het blijft beperkt tot de laster.

Wanneer de valsehe aangever zelf erkent dat hij willens en wetens een onwaar feit heeft aangegeven, is de taak van den rechter zeer gemakkelijk; evenzoo wanneer de aangifte een strafbaar feit inhoudt en de Officier v. Justitie reeds vóórdat de beleedigde zijne klacht heeft ingediend, een onderzoek naar dat feit heeft gedaan en bemerkt dat het onwaar is. Dan kan de rechter het resultaat van dat onderzoek als een bewijs aannemen.

In de meeste gevallen zal de taak van den rechter moeilijker zijn nl. wanneer het opzet niet dadelijk bewezen kan worden.

We hebben reeds gezien dat het opzet niet alleen op de onwaarheid van het feit gericht moet zijn, maar op alle elementen van het delict; alzoo ook op de aanranding van de eer of den goeden naam. Hierin vinden we eene overeenkomst met smaad.

Evenals dit delict is de lasterlijke aanklacht een formeel delict, waarmede bedoeld wordt, dat het delict voltooid is door en met de enkele handeling van den dader, zonder dat de gevolgen in aanmerking komen: het is zelfs onverschillig of het delict de door den dader verwachte gevolgen heeft of niet; het delict van art. 268 is dus voltooid, zoodra de aangifte of klachte ter plaatse is gedaan; alzoo blijft het aangeven van iets *bona fide*, gevolgd door mala fides (super-veniens), straffeloos of m. a. w. wanneer iemand meent een

waar feit aan te geven en hij, later tot de overtuiging komende dat het onwaar is, bij zijn aangifte persisteert, en niet tracht die te vernietigen, valt hij toch niet onder art. 268; de mogelijkheid zal dan bestaan dat hij wegens smaad gestraft wordt daar voor smaad geen vereischte is dat het feit waar moet zijn; daartoe moet dan natuurlijk de animus injuriandi aanwezig zijn.

Uit het te voren gezegde, nl. dat het delict een formeel delict is, volgt nog, dat voor de strafbaarheid het oogmerk van den dader niets ter zake doet. Ook de motieven blijven hierbij geheel buiten rekening; deze kunnen goed of slecht zijn; daarmede houdt de wetgever geen rekening; bij het opleggen van straf in een concreet geval zal dit punt echter wel in aanmerking genomen moeten worden, gelijk we hierna zullen zien.

Eene vraag, die niet van belang ontbloot is, is deze: of de lasterlijke aanklacht een klachtdelict is. Is dit niet zoo, dan zal zij natuurlijk ambtshalve door het O. M. vervolgd kunnen worden. Onze vorige wetgeving liet beide opvattingen toe, waartoe de meermalen genoemde bijzondere inrichting van art. 373 C. P. aanleiding gaf. De Belgische strafwet maakt er absoluut geen klachtdelict van; dit lezen wij bij NYPELS, waar hij spreekt over de delicten *smaad* en *laster*: „Les „delits d'injure ou de calomnie, commis par la voie de la „presse, ne pourront être poursuivis que sur la plainte de „la partie calomniée ou injuriée”; en dan lezen wij even verder: „pour ce qui concerne la dénonciation calomnieuse, „la poursuite peut toujours avoir lieu d'office.”

Wat nu onder onze wet hiervan te zeggen? De scheiding der twee, in art. 373 C. P. vereenigde, delicten in twee afzonderlijke artikels, heeft voor ons de quaestie eenigzins veranderd. Toch bestaat er voor ons eene moeilijkheid: De

oplossing van de vraag, welke het hier geldt, hangt af van eene andere nl.: Heeft de wetgever het delict als een onderdeel van „beleediging” beschouwd of niet? Het opschrift van titel XVI in aanmerking nemende in verband met de plaatsing van art. 269 (waarin gezegd wordt, dat beleediging krachtens dezen titel alleen op klachte vervolgbaar is) na art. 268, zouden wij deze vraag met „ja” moeten beantwoorden, alhoewel de elementen van smaad of laster niet allen aanwezig zijn. De schijnbare tegenstelling tusschen artt. 268 en 261 als zou in art. 268 „een bepaald persoon” en in 261 met „iemand” geen bepaald persoon bedoeld worden, vervalt, door er op te wijzen dat art. 268 dit vereischte stelt in tegenstelling met art. 188. Dit element is dus voor smaad en lasterlijke aanklacht hetzelfde. Hier tegenover staat echter een groot verschil tusschen beide delicten, nl. dat bij laatstgenoemd delict het opzet niet alleen op eeraanranding gericht moet zijn (zooals bij het eerstgenoemde) doch wel in de eerste plaats de onwaarheid van het aangegevene moet beoogen; niettemin heeft de wetgever blijkbaar den bijkomenden dolus, om een bepaald persoon in zijn eer te krenken, van zoo overwegenden aard geacht dat hij er een klachtdelict van maakte.

Wat den verjaringstermijn van de klacht betreft, zoo zal de beleedigde dus gebonden zijn aan de termijnen in art. 66 W. v. S. vastgesteld. De verjaringstermijn van het delict zelf is volgens art. 70 id. drie jaren, zoodat, wanneer de beleedigde eerst 3 jaren na het plegen van het delict, ervan kennis krijgt, zijn klaagrecht verloren is, daar die termijn van art. 70 loopt onafhankelijk of het delict een klachtdelict is of niet.

Afgescheiden van deze quaestiën, kan het voorkomen, dat de beleedigde geen vervolging provoceert, indien het delict hem bekend is en de dader toch vervolgd wordt,

n.l. in geval een valsche aangifte van een door een bepaald persoon gepleegd *strafbaar* feit bij de justitie is gedaan, doch ook alleen in zoodanig geval, dan zal het O. M. in enkele gevallen ambtshalve kunnen vervolgen krachtens art. 188; hiertoe is echter noodig dat, ofschoon de elementen van art. 268 voorhanden zijn, de bedoeling van den dader ook gericht was op misleiding der justitie: een geval dus van één-daadsche samenloop van verschillende delicten (art. 55).

Een ander geval van samenloop is nog gemakkelijker denkbaar, n.l. tusschen art. 268 en 261.

Wanneer het delict van art. 268 bovendien de elementen van smaad bezit (t. w. een *bepaald* feit en de dader moet het doel gehad hebben ruchtbaarheid te geven aan het geincrimineerde feit), dan zal toch art. 268 worden toegepast, daar dit de handeling het juist omschrijft. Mocht de beschuldigde valsche aangever echter worden vrijgesproken, omdat b.v. het opzet niet voldoende bewezen is, dan vervalt voor den klager de bevoegdheid om nu een klacht wegens smaad in te dienen, krachtens den in ons strafrecht gehuldigten regel „*non bis in idem*” (zie art. 68 W. v. S.).

De straf.

Over dit punt kan ik kort zijn, daar het *in verband met ons onderwerp weinig stof tot bespreking oplevert*. De tweeledige natuur van het in art. 373 C. P. omschreven delict was ontwijfelbaar van invloed op de in een concreet geval op te leggen straf. Voor ons is thans deze moeilijkheid vervallen door de opneming van art. 188 in Titel II Boek II, van ons wetboek. Is het voor de beslissing van de vraag, of het gepleegde feit onder art. 268 valt, den rechter niet geoorloofd de motieven, welke den dader tot volvoering daarvan geleid hebben, in aanmerking te nemen; ter bepaling van het quantum der

op te leggen straf zal dit wel moeten geschieden, zal hij daarmede wel degelijk rekening moeten houden, en dat wel om deze reden:

Alhoewel het opzet op alle elementen gericht moet zijn, zal het delict niet altijd met het *uitsluitend* doel gepleegd worden om een bepaald persoon te grieven, of nog erger, te benadeelen: men stelle zich slechts voor het geval, dat een vader, om zijn kind voor straf te vrijwaren, een ander, onschuldige, gaat aangeven als den vermoedelijken dader van een zeker door zijn kind gepleegd delict. Men kan hier de gedachtengang van dien vader samenvatten in de woorden: „liever A dan B laten veroordeelen”.

Zonder eenigen twijfel is hier dus opzet aanwezig, doch verdient deze man dezelfde straf als hij, die slechts gedrongen door de hatelijke begeerte om iemand verachtelijk te maken in de oogen van het publiek, bij de justitie aangifte gaat doen, dat een zeker persoon eene onzedelijke en tevens strafbare daad heeft verricht? Voorzeker neen! het delict qua delict blijft in de beide gestelde gevallen hetzelfde, doch van moreel standpunt beschouwd, bestaat er tusschen beide een hemelsbreed verschil, hetwelk m. i. bij het opleggen van de straf, niet moet worden uit het oog verloren.

Onze wet, als grondstelling aannemende, dat slechts een maximum straf voor elk delict moet vaststaan, waarboven de rechter nooit mag gaan (behoudens de drie wettelijke uitzonderingen natuurlijk, n.l. in geval van herhaling, samenloop en ambtsmisdrijven) stelt voor de lasterlijke aanklacht ten hoogste drie jaar gevangenisstraf als hoofdstraf. De C. P. stelde: één maand tot een jaar en eene geldboete van 100 tot 3000 francs (dus bij ons 50—1500 guld). In art. 374 volgde dan nog eene bijkomende straf, n.l. ontzetting van de in art. 42 C. P. genoemde rechten voor den tijd van 5 tot 10 jaar. Oorspronkelijk was deze straf onafscheidelijk

verbonden aan de hoofdstraf, doch de wet van 29 Juni 1854 ¹⁾ gaf den rechter de bevoegdheid deze al of niet toe te passen naar zijn goeddunken.

Zoo is ook de bepaling der Duitsche wet en van de onze. Wat deze laatste aangaat: al. 2 van art. 268 gaat niet zoo ver als de C. P., die toeliet ook het recht om voogd, bewindvoerder of curator te zijn te ontzeggen. Deze zijn zuiver private rechten en in tegenstelling hiermede heeft onze wetgever den dader blijkbaar *alleen* onbevoegd willen doen verklaren tot het uitoefenen van zekere publiekrechtelijke bevoegdheden, te weten: de rechten genoemd in art. 28 n°. 1, 2 en 3. W. v. S.

De Duitsche wet geeft den valsch beschuldigde nog eene bevoegdheid, n.l. om op kosten van den veroordeelden valsehen aangever het vonnis bekend te maken op de wijze in dat vonnis vermeld. Ons strafrecht kent óók deze bevoegdheid in sommige gevallen toe, doch de artikelen in de wet moeten er bepaaldelijk op wijzen dat die openbaarmaking geoorloofd is; zie de artt. 309, 324 en 339 W. v. S. In art. 268 is dit niet bepaald, hetgeen ik wel te bejammeren vind, daar het juist bij een delict als het hierbedoelde van groot gewicht kan zijn den dader voor het publiek te ontmaskeren (wij denken bijv. aan het door eene lasterlijke aanklacht geschokte vertrouwen van een koopman); 't is waar, de gerechtigde zal zulks kunnen doen zonder tusschenkomst van den rechter, door middel van advertenties in de nieuwsbladen, doch *het publiek* zal, zoo ik mij niet vergis, meer waarde hechten aan eene gerechtelijke bekendmaking op openbare plaatsen (als het gerechtsgebouw, de beurs en andere), dan aan een particulier bericht. Boven-

---

¹⁾ Stb. n°. 102.

dien zou het ook rechtvaardig zijn, dat de kosten van die bekendmaking in dit geval op den veroordeelde drukten, daar het niet aangaat, dat de onschuldige, die in de oogen van het publiek reeds een misdadiger schijnt en daardoor finantiëel reeds genoeg benadeeld kan zijn, om zijn eigen onrechtvaardig geschonden eer te rehabiliteeren nog kosten zou moeten maken.

Opmerking verdient eene zekere overeenkomst in de straffen, hoofd- en bijkomende, gesteld op *lusterlijke aanklacht* en *laster*; de wetgever heeft waarschijnlijk ingezien dat beide delicten tot dezelfde gevaarlijke gevolgen kunnen leiden.

Ten slotte nog eene opmerking over het geval, dat de aangifte of klachte inhoudt een feit, gepleegd door een ambtenaar gedurende of ter zake van de rechtmatige uitoefening zijner ambtsbediening. Onder de algemeene bepalingen van belediging in titel XVI, behoort nu artikel 267, waar over die ambtenaren gesproken wordt. De bedoeling van dit artikel is dat de functioneele eer van den ambtenaar moet zijn aangerand; alzoo valt eene belediging een veldwachter b. v., niet in functie zijnde, aangedaan, niet onder art. 267. Nu mag men het zeer zeker zonderling achten, dat art. 267 *vóór* en niet *na* art. 268 geplaatst is, daar we thans moeten aannemen volgens de letter van de wet (het artikel verwijst immers uitsluitend naar de voorgaande artikelen) dat eene lasterlijke aanklacht tegen een ambtenaar *in functie niet* valt onder art. 267, en dientengevolge in zoodanig geval dezelfde straf moet worden opgelegd als in gewone gevallen.

Art. 268 Nederl. S.W.b. Hij, die opzettelijk tegen een bepaald persoon bij de overheid eene valsche klachte of aangifte schriftelijk inlevert of in schrift doet brengen, waardoor de eer of goede naam van den persoon wordt aangerand, wordt, als schuldig aan lasterlijke aanklacht, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 jaren.

Ontzetting van de in art. 28 n°. 1—3 vermelde rechten kan worden uitgesproken.

Art. 373 C. P. Qui conque aura fait par écrit une dénonciation calomnieuse contre un ou plusieurs individus, aux officiers de justice ou de police administrative ou judiciaire, sera puni d'un emprisonnement d'un mois à un an, et d'une amende de 100 à 3000 francs.

Art. 374. Dans tous les cas le calomniateur sera, à compter du jour où il aura subi sa peine, interdit pendant cinq ans au moins, et dix ans au plus, des droits mentionnés en l'article 42 du présent Code.

---

§ 164. *Duitsch S.W.b.* Wer bei einer Behörde eine Anzeige macht, durch welche er Jemand wider besseres Wissen der Begehung einer strafbaren Handlung oder der Verletzung einer Amtspflicht beschuldigt, wird mit Gefängnisz nicht unter einem Monat bestraft; auch kann gegen

denselben auf Verlust der burgerlichen Ehrrechten erkannt werden.

So lange ein im Folge der gemachten Anzeige eingeleitetes Verfahren anhangig ist, soll mit dem Verfahren und der Entscheidung über die falsche Anschuldigung inne gehalten werden.

§ 165. Wird wegen falscher Anschuldigung auf Strafe erkannt, so ist zugleich dem Verletzten die Befugnis zu sprechen, die Verurtheilung auf Kosten des Schuldigen öffentlich bekannt zu machen. Die Art der Bekanntmachung, sowie die Frist zu derselben, ist in dem Urtheile zu bestimmen. Dem Verletzten ist auf Kosten des schuldigen eine Ausfertigung des Urtheils zu ertheilen.

Art. 445 C. P. Belge: Sera puni d'un emprisonnement de quinze jours à six mois et d'une amende de 50 francs à 1000 francs: Celui qui aura fait par écrit à l'autorité une dénonciation calomnieuse.

Celui qui aura adressé par écrit à une personne des imputations calomnieuses contre son subordonné.

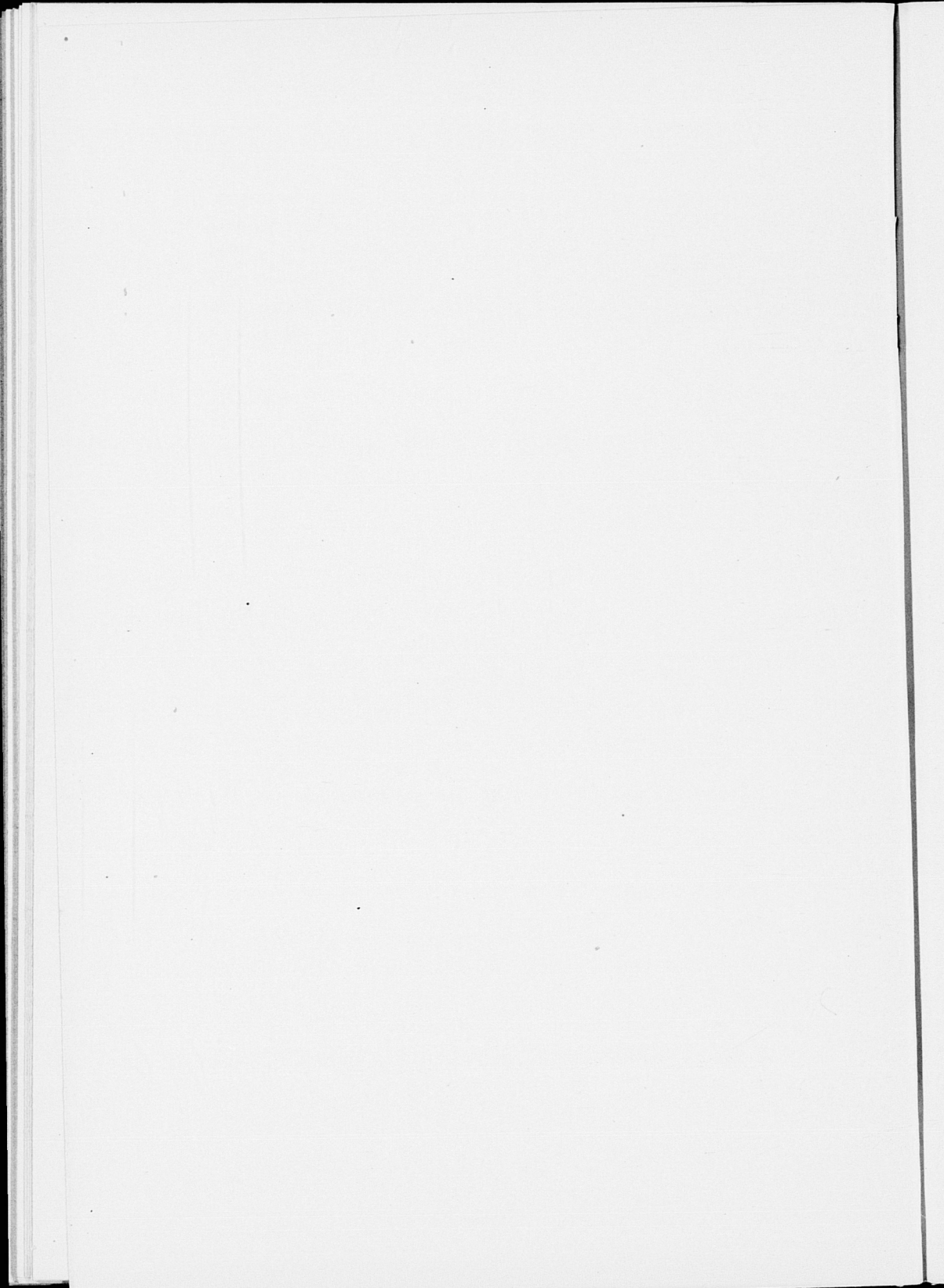
Entwurf Str. Ges. B. 1881 Oostenrijk. § 173. Wer einer Behörde eine Anzeige macht, durch welche er einen anderen wider besseres Wissen der Begehung einer strafbaren Handlung beschuldigt, ferner wer durch Ränke, insbesondere durch Fälschung oder Beseitigung von Urkunden oder anderen Beweisstücken bewirkt, dass Jemand

wegen einer strafbaren Handlung, denen er nicht schuldig ist, in Untersuchung gezogen oder verurtheilt wird, wird mit Zuchthaus bis zu 5 Jahren oder mit Gefängnis, und wenn eine der im § 165, Absatz 1 und 2 vorausgesetzten Verurtheilungen eintrat, mit Zuchthaus bis zu 10 Jahren bestraft.

§ 174. Wer ausser dem Falle des § 173 einer Behörde eine falsche Anzeige über eine *strafbare* Handlung macht, wird mit Gefängnis bis zu 3 Monaten oder an Geld bis zu 500 Fl. bestraft.

STELLINGEN.

I.

Wanneer de man, handelingen welke zijne vrouw zonder zijn toestemming verricht heeft, naderhand bekrachtigt, behoudt de vrouw toch het recht tegen die handelingen op te komen.

II.

Het is niet geoorloofd bij testament voogden onder eene tijdsbepaling of voorwaarde te benoemen.

III.

De dolus incidens geeft geen grond tot vernietiging van een contract.

IV.

Zoo iemand een wissel voor een hooger bedrag accepteert dan de wisselsom bedraagt, is hij slechts verbonden voor die wisselsom.

V.

Het accoord ontslaat de borgen van den gefailleerde niet.

VI.

1. Wanneer het accoord is verworpen, mag de gefailleerde niet een tweede, gunstiger accoord aanbieden.

2. Het ware echter wenschelijk dat deze bevoegdheid, bij herziening van de wetsbepalingen betreffende het faillissement, uitdrukkelijk werd toegekend.

VII.

De rechtsvordering tot uitkeering eener erfenis is eene onpersoonlijke.

VIII.

Wanneer de huurder zijn goederen vervreemdt, ten gevolge waarvan ze uit zijn bezit geraken, verliest de verhuurder daardoor het recht van pandbeslag op die goederen wegens de huurpenningen.

IX.

Eene redevoering, door een Kamerlid gehouden en later door hem in druk verspreid, valt nooit onder de strafwet.

X.

Ten onrechte verlangen velen de afschaffing der Schut-terijen; eene belangrijke reorganisatie er van is niettemin een dringend vereischte, willen ze aan haar doel beantwoorden.

XI.

Het recht van amendement moest ook aan de Eerste Kamer zijn toegekend.

XII.

Een getuige in eene strafzaak, die tot geen kerkgenootschap behoort, is niet verplicht tot de eedsaflegging; hij kan volstaan met de belofte.

XIII.

De definitie van „diefstal” in art. 310 Wb. v. Sr. is te eng.

XIV.

Art. 67 Wb. v. Sr. verdient afkeuring, zooals het thans is gesteld. In elk geval moest de toestemming van den beschuldigde hiertoe vereischt worden.

XV.

Art. 64 Wb. v. Sr. moet worden aangevuld met de krankzinnigen, die niet onder curateele staan.

XVI.

De overtreding van art. 452 Wb. v. Sr. moest alleen op klachte vervolgbaar zijn.
